

IWUWASI SI ILERA LARIN AWON OMO ILE IWE TI ORI'LE EDE IRELAND

EKABO

Ekaabo Si agede ero intaneti ti Iwuwasi si Ilera larin awon Omo ile iwe ti Ori'le ede Ireland (HBSC). Agede intaneti yi wa fun gbogbo awon ti won ba ni ife si iwadi lori iwuwasi si ilera larin awon omo ile iwe yii. Yio wulo paapa fun awon osise ilera, awadi nipa ilera, oluko, awon obi ati awon omode na lati ni imo nipa ilera.

Oro ipile

Iwuwasi si ilera larin awon omo ile iwe (HBSC) yi je iwadi ti gbogbogbo kaakiri ti a man se pelu ifowosowopo Ile ise akojopo Ilera agabaye (WHO) fun ile Europe. Iwadi yi lero lati mo ati lati ni imo ijinle nipa ilera ati wiwa l'alaafia awon omode, ati iwuwasi nipa ilera ati bi agbegbe won se rorun si. Ni afikun, awon esi iwadi yii wulo fun ipese ati ifilole ofin tabi eto ni gbedeke ti orile ede ati ti ibalo larin awon orile ede agbaye.

Ada eto iwadi lori iwuwasi si ilera awon omo ile iwe yi sile ni odun 1982, asi ma n se iwadi na ni odun merin merin si'ra won. A lo awon omode ti o ju egberun egbaa (200,000) lo lati orile ede metaleloji lapapo (43). Awon omo odun mokonla (11), metala (13), ati meedogun (15) ti won wa ni ile iwe ni a ma n lo fun iwadi yi. Lakojo, awon ojo ori ti a ka sile yi toka si ibere odun ti awon omode n di odo, awon ipenija ti won ma n dojuko nipa bi irinisi ati ero awon omode se n parada ati asiko ti awon odo ba bere si ni ronun nipa awon nkan pataki nipa igbesi aye won, iru ise ti won fe se l'ojo iwaju ati iru eniyan ti won fe je ni ojo iwaju.

Fun alaye ti o pele e te itona yii <http://www.hbsc.org/>

Ape agbede igbeleke ilera ti ile iwe giga ori'le ede Ireland ti Galway lati darapo mo awon osisie eto iwadi lori iwuwasi si ilera larin awon omo ile iwe ni odun 1994, asi bere eto iwadi kaakiri elekini larin awon omo ile iwe Ireland ni odun 1998. Eto iwadi kaakiri ti odun 2010 ni yio je ekerin ti ilu Ireland ti kopa ninu ifowosowopo larin awon ori'le ede yi. Eto iwadi iwuwasi si ilera larin awon omo ile iwe (HBSC) ma n lo awon omo ti ojo ori won wa laarin odun mesan (9) si odun mejidinlogun (18).

Ilana ati Apejuwe/Imo ti HBSC

HBSC je aseto iwadi kaakiri pelu ifokansi lori awon omo ile iwe, ti o si ma n lo akojo ede fayewo ti afun'ra eni dahun eyi ti awon oluko ile iwe ma n ba ni pin. A gba iwe akojo oruko awon ile iwe akobere piramari ati kilasi ti o ju piaramari lati owo apa ti eko ati eko ijinle imo sayensi ti ile eko giga ti Ireland lati le yan awon ti yio kopa ninu iwadi na. a mu awon ile iwe kaakiri ori'le ede yi, asi fi iwe pe won lati darapo mo iwadi naa. Ohun elo ti a ma n lo lati se iwadi ni HBSC je awon ibeere ti o gunrege ti o si je opagun ti awon oniwadi ti ibasepo larin ori'le ede gbekale fun elo gbogbo orile ede ti ba o darapo mo iwadi ilera larin awon omo ile iwe naa. Iwe ibeere iwadi kaakiri ni awon ibeere miran ni abeere ti o n tokasi awon nkan wonyii:

- Oro ipile asodaju: oro ti o je mo agbegbe ati ara eni, ati idagaba, ipile awujo (ikole ebi, bi isuna oro aje eto alajoni se ri)
- Ohun ini olukuluku ati ti awujo: irinisi, atilehin ebi, elegbejegbe ati agbegbe ile iwe.
- Iwuwasi si ilera: aapon agbara, ounje jije ati ise'ra eni, siga/ewe mimu, igbo lilo, ipata sise ati ifarapa.
- Iyorisi ilera: ami ilera, itelorun igbesi aye, ilera afun ra eni royin, atoka akopo ara eni .
Opolopo awon ori'le ede na lo ma n fi awon afikun miran to ba je mo ohun ti won nife si tabi nilo si iwe ibeere iwadi won.

Fun alalye siwaju sii lori apejuwe ti ibasepo larin orile ede ti iwadi kakiri HBSC lo si <http://www.hbsc.org/>.

Awo ibeere gbogbo igba

Awon akojo osise ti HBSC ti tokasi awon ibeere gbogbo'gba ti o jo mo iwadi kaakiri ti Ireland. Awon ibeere wonyi ni a pin si awon eya wonyi: ipile si HBSC, liana, agbekele, ati itanyika eko, asi le ri won ninu awon oro ti a ko si isale yi:

Ipile si HBSC

Ibeere. Tani o man se iwadi kaakiri na?

Idahun. Agbede igbekele ilera ile iwe giga Ireland ti Galway ni o duro fun akojopo eto iwadi ti Ireland (<http://www.nuigalway.ie/hpr/>) ti eya ase eto omode, apa ti ilera gbe owo ilele fun. Agede na se agbekale iwadi kaakiri ni odun 1998, 2002 ati 2006.

Ibere. Kilode ti a fi ma n se iwadi kaakiri na?

Idahun. Iwadi yii yio ran wa lowo lati le jere imo ati fun itunse ati itesiwaju iwuwasi si ilera awon omode. Awon esi yi tun le ran wa lowo pelu igbekale awon ase eto ti o je mo ilera awon omode. Iwadi kaakiri ti 2010 ni o je ekerin ti ori'le ede Ireland yio kopa, eyi si n ran wa lowo lati to iyipada to ba de ba ilera awon omo ile iwe lehin ati lati tokasi ohun ti o dara julo ti a le se.

Ibere. Bawo ni iwadi kaakiri HBSC se yato si awon iwadi kaakiri lori ilera awon omode miran?

Idahun. HBSC kolegbe nitoripe a ma n gbiyanju lati tan imole si awon nkan ti o nipa lori ati ti o ko ilera awon elomiran po. Fun apeere, ibeere lori ajosepo pelu awon elomiran ti o wa ni agbegbe ibile ori eleyiti ti awon omode tin dagba na wa lara ohun ti a n dahun. Ni afikun, eya ibasepo larin orile ede ti HBSC fun wa ni aaye lati bojuto awon nkan ti o n sele ni ori'le ede kakakiri ati lati se pasiparo etan ati ise ni awon ori'le ede ti won ti yege ninu gbigba awon iwuwasi ti o lewu to se koko mora, apeere, ogun oloro lilo. HBSC je eto iwadi ti o ni alaye ti o peye lori iwuwasi si ilera larin awon odomode.

Ibere. Nje atileyin kanakan wa fun iwadi kakiri na?

Idahun. Apa ti eko ati imo ijinle sayensi ma n je alatileyin fun iwadi na osi ma n k'obi ara si awon nkan to se pataki si iwadi na wti iwulo re. asi ti fi iwadi na to awon igbimo ti o duro fun ibojuto eko, awon oluko ati awon obi leti ni kikun. Agba aye toto lati se alakoso iwadi na lati owo ajo igbimo iwadi pelu isora Galway ti ile iwe giga Ireland.

Ibere. Kini ise Igbimo Ilera Agbaye (WHO) ninu iwadi HBSC?

Idahun. Igbimo Ilera Agbaye (WHO) je bi alafowosowopo pelu awn ori'le ede metalelogoji ati awon agbegbe ti o n kopa ninu iwadi HBSC. Igbimo Ilera Agbaye (WHO) tun ma n pese atileyin fun awon ori'le ede kekeke ti oro aje won ko lo dede ti won si nife lati darapo mo iwadi HBSC. Igbimo Ilera Agbaye (WHO) ti je ohun elo ninu idagbasoke, itewe sode, itankale esi ti o ba jade lara iwadi na fun awon ori'le ede miran ti o ba n kopa.

Ilana/Ito leseese

Ibere. Bawo ni ase yan awon omode ti o kopa ninu iwadi na?

Idahun. A mu apejuwe awon ile eko ni ona ti o fi je wipe ayan aworan ogba ogba awon omode ati odomode ile Ireland. Awon orisirisi ile iwe ni a yan kakiri ori'le ede yii.

Ibere. Omo ile iwe melo ni o kopa ninu iwadi kakiri na lapapo?

Idahun. Lakopo awon omo ti o to egberun matala ole ogoronmejelemejindinlogoji (13,738) ni a lo fun iwadi kakiri HBSC Ireland ni odun 2002 ati odun 2006 lati ile iwe ogoron merin ole metadinlogbon (427).

Ibere. Awon ipo kilasi ile iwe melo ni a kakun?

Idahun. Ni ori'le ede Ireland, a lo eto iwadi iwuwasi si ilera larin awon omo ile iwe (HBSC) ti 2006 ni ile iwen akobere piramari ati akojade piramari (yato fun awon ti won wa ni kilasi akojade).

Ibere. Iru awon ibere wo ni a beere ninu iwadi kakiri HBSC na?

Idahun. Lati le ni oye lori awon nkan ti o nipa lori ilera ati iwuwasi si ilera, iwadi kakiri na ma n beere awon ibere lori ibasepo pelu ebi atiwon miran, erongba nipa agbegbe ile iwe ti o je alatileyin, lilo ewe tabi oti mimu, ogun oloro lilo, isera eni nipa ti ounje jije, aapon agbara, ifarapa, ati agbegbe ti awon omom ile iwe na n gbe. Awon omo ile iwe na le yan lati ma dahun ibere kankan ti won ba fe.

Agbekele lori Idahun

Ibere. Nje ale fi iwadi na mo tabi wa oruko awon akekomode na?

Idahun. A se eto iwadi kakiri na ni ona ti a o fi pa awon nkan ti a ba gbo lati enu awon akeko tabi akopa mo asi fi aye sile fun idarapo laisi iforukosile.

Ibere. Nje a ma n tele igbe aye awon akeko lorekore lati ri bi iwuwasi won se yipada si?

Idahun. Rara. Aki i tele igbe aye awon akeko to ba kopa ninu iwadi yii nitoripe a kii gba nkankan ti a le fi dawon mo sile.

Ibere. Tani o se iwadi na larin awon akeko?

Idahun. Oludari iwadi na ni o yan awon oluko lati se iranwo nipa wiwadi ati bibeere oro. Atona fun eto sise bi jijoko fun idanwo ni a lo lati pin awon iwe ibeere wa. Awon akeko

le awon iwe ibeere sinun iwe apamo ti a fun won ki o to dip e agba awon iwe ibeere na lowo won, eyi je ki ari daju wipe a ko mo eni ti o dahun ibeere kan tabi omiran.

Itankale

Ibeere. Bawo ni a o se lo awon esi iwadi na?

Idahun. Igbimo Ilera Agbaye (WHO) ilu awon oyinbo, ase ti ilu awon oyinbo (EU) ati idapo awon ori'le ede (UN) ti lo awon esi iwadi na lati mu eto ase gberu to igbekele igbe aye awon omode. Ni ori'le ede Ireland, awon ohun/oro ti a kojo f'ayewo ti ran wa lowo lati se eto ase ilera fun ori'le ede wa,ati etan igbekele ilera ti ori'le ede ati tie tan orile ede fun awon omomde asi ti lo awon esi wonyi gege bi atokasi si iwa la'laafia awon omode. Awon esi tuntun ti a ba gba yio wulo gbogbo eniyan ti o sise ati fun awon omode, awon aseto ofin tabi awon eleto, awon oluko, awon obi, awon olufuni ni itoju ati papa awon omode fun'ra won.

Ibere. Nibo ni a ti le ri ikan lara awon iwe esi ti a gbe jade fun iwadi na?

Idahun. Aleri esi ti ajosepo ori'le ede ti 2002 ati odun 2006 ni <http://www.hbsc.org/>. asi le ri esi iwadi ti iwuwasi si ilera larin awon omode ti Ireland ninu abala iwe ti a te sode. Aleri awon iwe asodaju lati iwadi 2002 ati 2006 in gba ti a ba te itosona yi ([Factsheets 2002](#)) ([Factsheets 2006](#)). Lati mo siwaju si, a le bere lowo agede iwadi igbekele ilera ti ile iwe giga Ireland, ni Galway nigba ti a ba fi iwe ranse si HBSC@nuigalway.ie.

ESE PUPO

Translated by Damilola Awobiyi

